

Den onödiga svälten

Vid FN-konferensen i Bryssel om de minst utvecklade länderna hade Sverige som EU-ordförande chansen att ta initiativet i kampen mot världssvälten. Så blev det tyvärr inte. Det skriver professor **Göran Djurfeldt** på Sociologiska institutionen vid Lunds universitet. Han utkommer i dagarna med boken *Mera mat – att brödföda en växande befolkning* (Arkiv förlag).

Förra söndagen avslutades FN:s tredje konferens för de minst utvecklade länderna. EU:s ordförande Göran Persson inledningstalade. Generaldirektören för FN:s livsmedelsorganisation FAO vädjade till delegaterna: *Hunger borde vara en politisk prioritet, men det är den inte!* Detta är tyvärr lika sant efter konferensen, som det var före den.

800 miljoner människor får inte tillräckligt att äta. Det står i det globala samhällets makt att förhindra detta. Det visar historien.

Som ung man skrev den store nationalekonomen J M Keynes sin berömda kritik av fredsfördraget i Versailles. Han oroade sig då för att Europa var överbefolkat och var bekymrad för de konflikter som den stora befolkningen skulle ge upphov till. Under 30-talet visade han hur sådana kriser kan lösas. Hans recept började tillämpas i stor skala efter andra världskriget.

Keynes förslag gick ut på att skapa efterfrågan bland de fattiga och arbetslösa, för att på det sättet ge skjuts åt ekonomin. Så skulle fattigdomsbomben desarmeras.

Efter andra världskriget var livsmedelsbristen akut i Europa. På tjugofem år vändes bristen i sin motsats och vi dras sedan dess med berg av spannmål. Strategin var en variant på Keynes recept. Den byggde på tre pelare: (1) skydda den inhemska marknaden mot billig import, (2) stimulera bönderna genom bra priser och (3) förse dem med den teknologi de behöver för att öka sin produktion, så som förädlade utsäden och konstgödning.

Ungefär samtidigt, det vill säga 1943, drabbades Bengalen av den stora svält som kostade tre miljoner människor livet. Svälten drev på kampen för självständighet och mot svälten. Dock tog det längre tid för södra Asien att lösa sina problem med underskott av spannmål, än vad det gjorde för Europa. Lyftet kom först från tidigt 70-tal. Då fick den gröna revolutionen genomslag.

Idag har Indien hundra miljoner ton ris och vete i sina lager. Fattigdom är fortfarande ett stort problem, men det beror inte på att det produceras för lite spannmål.

Asiens livsmedelsproblem betraktades till nyligen på samma sätt som Keynes betraktade Europas problem, d v s som ett resultat av överbefolkning och av bristande politisk förmåga. Båda teorierna har avvisats, genom att Asien lyckats lösa stora delar av sitt försörjningsproblem och upprepat vad Europa tidigare visat vara möjligt.

Den gröna revolutionen har gjort svält och hunger till ett avlägset minne för stora delar av Asiens befolkning.

Afrika betraktas idag på samma sätt som man för trettio år betraktade Asien – som ett hopplöst fall. Det finns anledning att betvivla detta. För att travestera Olof Palme: Även jordbrukspolitik hör till det möjligas konst!

De afrikanska länderna hindras emellertid att följa de klassiska recepten från Europa och Asien. De utsätts för en aggressiv dumpning av spannmål från Europa, USA och till och med Asien.

Statsfinansiellt har de fattiga länderna svårt att klara en expansiv jordbrukspolitik. Deras budgetar är strukturanpassade, vilket gör det svårt att stimulera bönderna med bra priser. Inte heller har de råd att importera den konstgödning som de skulle behöva. Det behövs en snabbare takt i skuldavskrivningen.

Till råga på allt hämmas teknologiutvecklingen. Stora delar av jordbruksforskningen har privatiserats och prioriterar inte böndernas behov. Det utbredda motståndet mot bioteknik skapar ett veritabelt moratorium, också när det gäller forskning inriktad på afrikanska bönders behov.

Detta är skammen: Europa och USA prioriterar sina egna problem. De dumpar sina överskott på världsmarknaden samtidigt som de berövar eller nekar Afrika resurser att föra den politik som varit så framgångsrik i övriga delar av världen.

Sverige hade i Bryssel och som EU-ordförande en chans att ta ledning i frågan om hungern och kampen mot världssvälten. Det gjorde man inte. Skammen består.

Göran Djurfeldt
28 maj 2001